

Landskap: Småland
Kommun: Kalmar
Socken: Ryssby
Fastighet: Ryssbylund 1:1

Ård	Föreläsningsämberet och
YLUND	Statens historiska museer
Ink.	1993 -11- 11
Dnr.	7052 B

Byggnadsminnesförklaring av Ryssbylund 1:1, Ryssby socken, Kalmar kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Ryssbylund 1:1 väcktes av Er 1990-11-16.

Byggnadsnämnden i Kalmar kommun har vid sammanträde 1992- tillstyrkt en byggnadsminnesförklaring. Ni har 1991-10-01 beretts tillfälle ta del av länsstyrelsens utredning i ärendet. Ni har 1992-08-26 tillstyrkt förslaget till byggnadsminnesförklaring.

LÄGE

Ryssbylunds gård är belägen vid kusten, ca 3 mil norr om Kalmar, inom ett område som är av riksintresse (K 50). Detta är en historisk bygd där mängder av stenåldersfynd, funna på höglänta impediment i det omkringliggande odlingslandskapet, vittnar om en minst 5000-årig bosättning på platsen.

BESKRIVNING

Träd flankerar den landsväg som norrifrån passerar avtagsvägen in mot Ryssbylunds gård. Denna avfartsväg består av en alle som leder fram mot bostadshuset i fonden.

Huvudbyggnaden är en reveterad träbyggnad från 1810 i Tjustempir. Sadeltaket är täckt med enkupigt lertegel och takfonten runtom huset är försedd med ståndrännor av plåt. Interiören är i allt väsentligt ursprunglig och väl underhållen.

Av de två fristående flygelbyggnaderna framför huvudbyggnaden återstår - efter brand - bara den norra, (se nedan).

Sammanbyggd med huvudbyggnaden är en flygelbyggnad från 1862. Denna innehöll tidigare lokaler för lantbruksskola. Framför huvudbyggnaden finns en fristående flygelbyggnad. Till gården hör också ett flertal ekonomi- och jordbruksbyggnader.

HISTORIK (källa bl a Ryssbylunds historia av Manne Hofren 1951)

Läget vid Ryssbylund var strategiskt både för sjöfart och försvar. Ryssbylund finns också omnämnt tidigt. 1336 talas det t ex om en herrgård på platsen och 1646 bildades säteriet Ryssbylund av A. Cronhjort. Under 1600-talet utvidgades ägorna genom köp och jordbyten, så att ett storgods växte fram.

Den kände politikern, riksdagsmannen och f d landshövdingen i Blekinge, Claes Jacob Raab, köpte Ryssbylunds gård 1803. Planerna för gårdens framtid genomfördes efter hans bortgång 1804 av änkan Anna Beata. På den ursprungliga grunden nybyggdes gården helt. Enligt husesynsprotokoll var det frågan om en "normal karolinsk småländsk herrgård i trä". Det var en envånings byggnad med frontespis. Framför mangårdsbyggnaden uppfördes tre par flyglar, de yttre innehållande loge och stall och de mittersta vedbod m m. (Efter en brand finns idag endast norra bostadsflygeln kvar). Flyglar och mangårdsbyggnad uppvisade en sträng regelbundenhet, helt i överensstämmelse med den franska traditionens krav på symmetri. I Nöbble herrgård, i samma socken, rådde samma symmetriska ordning som i Ryssbylund, vilket visar att Carl Wijnblads mönsterböcker från 1750-talet även här varit inspirerande.

1825 tog Adam Cristian Raab över familjens gård. Han kom med sitt engagemang och sin driftighet i olika frågor att bli en centralfigur i trakten. Han var engagerad både som kommunalman riksdagspolitiker och jordbrukare. Genom sin planmässiga modernisering, satsning på nya redskap och metoder, t ex djuravel, blev han en föregångsman och Ryssbylund blev centrum för jord- och boskapskötsel. Genom köp och försäljningar blev ägorna under Raabs tid mer koncentrerade. När det gäller den yttre miljön är det framför allt inom park- och trädgårdsanläggningar som utökningar och förändringar sker. Troligen tillkom allen under Raabs tid. Även när det gällde att ordna undervisning i lantbruk stod Adam Cristian Raab i spetsen. Att skolan på Bo kom till var framför allt hans verk. Han ägde denna lantbruksskola i Dörby mellan 1846-56.

Adam Cristian gifte sig med Charlotte, änka efter vännen Emile Key. De två styvbarnen Emile och Marie-Louise kom på så sätt att växa upp på Ryssbylund. Emile blev senare bemärkt politiker och far till Ellen Key.

Ryssbulund blev förutom jordbrukscenter även politiskt och kulturellt centrum under Adam Cristian Raabs tid. Personligheter av särskilt intresse som kom att vistas här, förutom familjen Key, var t ex Fredrika Bremer och Sophie Aldersparre. Vännen och förestandaren i Bo jordbruksskola, Hjalmar Kylberg, senare svärson, var en annan ofta sedd gäst i Ryssbylund.

LANTBRUKSSKOLAN

1856 övertog Hjalmar Kylberg Ryssbylunds gård och flyttade samtidigt Bo lantbruksskola dit. 1862 uppfördes, åt norr, en tvåvånings flygelbyggnad i tegel sammanbyggd med huvudbyggnaden. Denna skulle fungera som elevbostadshus. Den inrymde även elevkök, gårdsmejeri med isrum, bostad för mejerskan, linberedningsavdelning och sadelmakeri. På 1860-talet tillkom också en halv-cirkelformad portik på huvudbyggnaden. Den fungerade som entretrappa. En annan tillbyggnad var de s k blomsterrummet som byggdes vid södra gavlen 1865 (numera borta). Förutom dessa tillbyggnader moderniserades huvud- och flygelbyggnadernas exteriörer.

Fasaderna reveterades med slätputs och fina listverk, och smyckades med arkitektoniska prydnader såsom t ex dekorationer ovanför fönstren på framsidorna, medan baksidorna lämnades enkla och släta. Denna putsempire är sällsynt i Kalmar, men var vanlig i Tjust och kallades därför Tjustempire. Det är troligt att någon lokal arkitekt, t ex F B Oppman från Tjust, är upphovsman även till förändringarna på Ryssbylund. (Ryssbylunds historia av Manne Hofren, s 81). Tänkbar byggmästare är till Ryssbylund såväl som till Tuna, Jonas Jonsson. (Herrgårdar och boställen s 328 fig 367 och 346).

Lantbruksskolan fick en avancerad skolform och Kylberg var själv föreståndare. Under hans tid moderniserades gården och jordbruket drevs upp till en verklig mönstergård. Gårdens mejeri hade gott rykte. Humleodling och ölbrygd var andra verksamheter som berevs och till gården hörde även ett tegelbruk.

Trots att Kylberg var oerhört skicklig, framsynt och verksam tvingades skolan på grund av ekonomiska orsaker att läggas ner i slutet av 1860-talet. 1872 flyttades skolan till Applerum i Arby socken.

1871 blev den duktige Kylberg chef för Ultuna lantbruksskola utanför Uppsala. Adolph Fredrik Rappe köpte då Ryssbylund.

Hans son Cristopher Johan Rappe blev arrendator och senare ägare. Han hade varit elev vid Kylbergs lantbruksläroverk och visste hur egendomens speciella traditioner skulle drivas vidare. Bryggeri, mejeri m m lades ned medan jordens intensiva brukande och den rationella boskapsaveln fortlevde.

Christopher Johans son Adolf Rappe fullföljde en 100 årig tradition då han blev ledamot i Hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Ända sedan Adam Cristian Raab på 1820-talet hade ägarna på Ryssbylund intagit ledande ställning i sällskapet.

Ryssbylund i modern tid har också intagit en betydande plats när det gäller rationell boskapsavel. Både svin- och fåraveln utvecklas. Gårdens ekonomibyggnader har varit mycket moderna, t ex den tidstypiska ladugården från 1941.

MOTIVERING

Ryssbylund äger en unik agrar- och personhistoria. Jordbruket på gården har i flera hundra år varit högst modernt och framåtsträvande, och gården en mönstergård när det gäller både jordbrukskötsel och djuravel. Den tidiga jordbruksskolan är exempel på gårdens framåtanda. De före detta skollokalerna vittnar idag om denna verksamhet.

Ryssbylund var även ett kulturellt centrum, där under vissa perioder olika kulturpersonligheter träffades. Byggnadernas placering i förhållande till varandra är ett arv från den franska traditionen och huvudbyggnaden är ett exempel på den lokala stilen Tjustempir. Genom sin ursprunglighet besitter flera byggnader ett kulturhistoriskt värde, liksom ett undervisningsvärde. Med

anledning av vad som framkommit i ärendet förklarar länsstyrelsen, enligt 3 kapitlet 1 §, byggnaderna på fastigheten Ryssbylund för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar jämlikt 3 kapitlet 2 § nämnda lag följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaderna får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I byggnadernas inre får inte sådana åtgärder vidtagas som medför ingrepp i befintlig rumsindelning eller stomme.
3. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller eller det kulturhistoriska värdet minskar.
4. Det område kring byggnaderna som avgränsats med röd linje på karta tillhörande dessa föreskrifter får inte ytterligare bebyggas och skall hållas i sådant skick, att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas, bilaga 1.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhåll och vård av byggnaderna och omgivande område.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kapitlet 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentationen som behövs.

Detta beslut kan enligt 3 kapitlet 19 § kulturminneslagen överklagas hos kammarrätten bilaga 2.

Britt-Marie Hammarskiöld

Britt-Marie Hammarskiöld

Kerstin Lind

Kerstin Lind

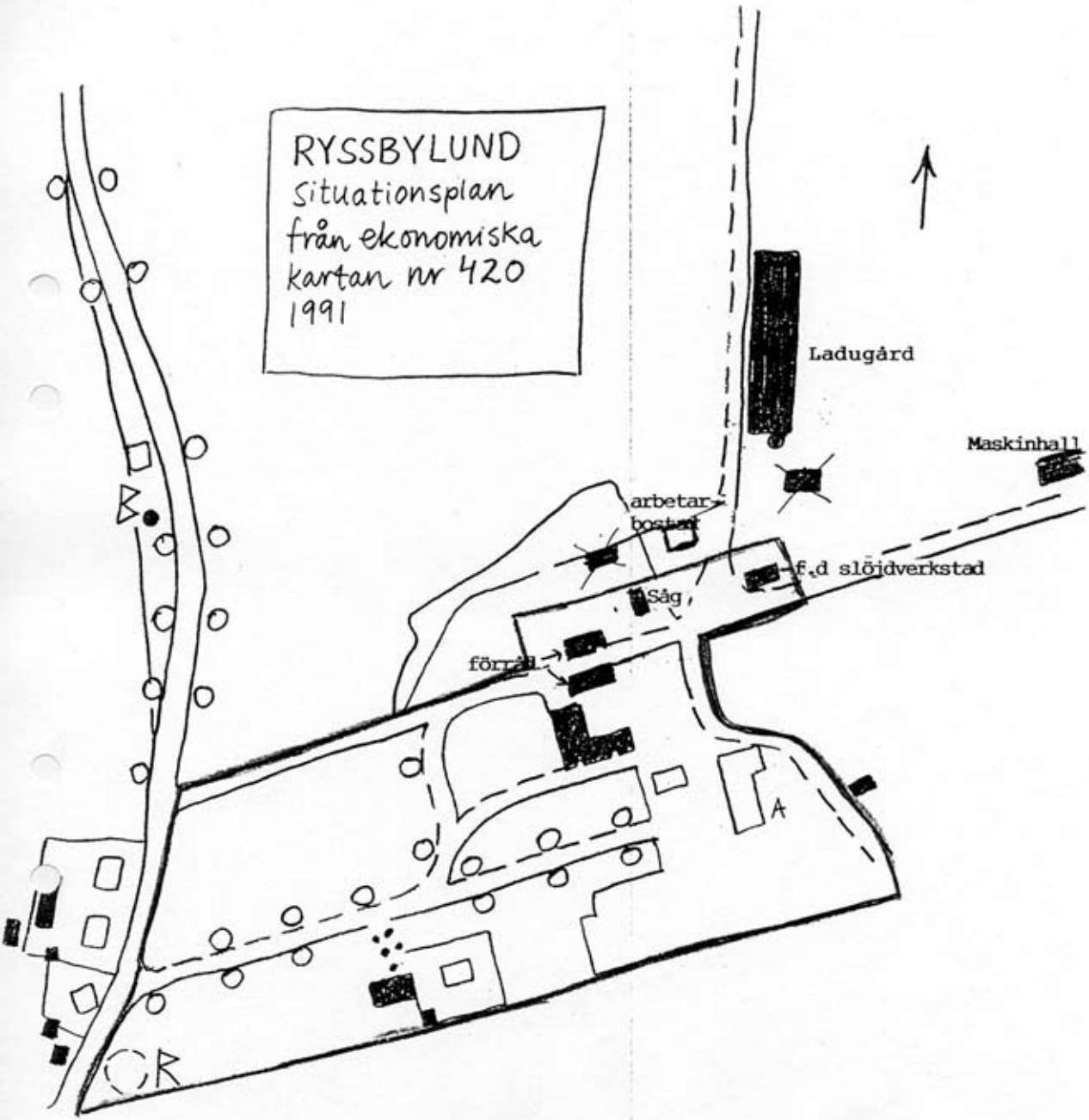
Bilaga

1. Karta
2. Hur man överklagar

Kopia

Kulturmiljöenheten + bil 1
Kalmar läns museum + bilaga 1
Riksantikvarieämbetet, delgivningskvitto, lagakraftsbevis + bilagor
Kalmar kommun + bilaga 1
Inskrivningsmyndigheten vid Kalmar tingsrätt, lagakraftsbevis + bilaga 1
Lantmäteriet, + bil 1

RYSSBYLUND
Situationsplan
från ekonomiska
kartan nr 420
1991

100m

HUR MAN ÖVERKLAGAR HOS KAMMARRÄTT

Om Ni är missnöjd med länsstyrelsens beslut kan Ni överklaga detta hos kammarrätten i Jönköping. Det gör Ni genom en skrivelse till kammarrätten, men Ni lämnar/skickar skrivelsen till länsstyrelsen i Kalmar.

Tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienumret). Redogör för dels varför Ni menar att länsstyrelsens beslut är felaktigt och dels vilken ändring i beslutet Ni vill ha.

Länsstyrelsen måste ha fått Er skrivelse inom tre veckor från den dag Ni fick del av länsstyrelsens beslut, annars kan Ert överklagande inte prövas.

Ni undertecknar skrivelsen och uppger namn, personnummer, postadress och telefonnummer.

Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Ert överklagande, så bör Ni skicka med detta.

Ni kan anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.

Observera att Er skrivelse skall lämnas/skickas till länsstyrelsen, Malmrogatan 6, Kalmar. Postadressen är 391 86 Kalmar.

För ytterligare upplysningar kan Ni vända Er till länsstyrelsen.